

Nr 167.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen; given Stockholms slott den 31 mars 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bifogade förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

Förslag

till

Lag

om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning vid landstormen.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

1. Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1897, 1898, 1899, 1900, 1901 och 1902, äro skyldiga att, i den utsträckning och på det sätt Konungen närmare förordnar, under år 1916 för sin utbildning deltaga i en landstormsbefälsövning eller fackmansövning om högst sextio dagar.

2. Värnpliktiga, som tillhöra någon av årsklasserna 1900, 1901 och 1902 och som undergått i mom. 1 eller i lagen den 25 maj 1915 om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning stadgad övning eller under år 1914 eller 1915 undergått frivillig landstormsbefälsutbildning, som, enligt vad Konungen därom förordnar, skall anses svara mot den i lag stadgade utbildningen, äro skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, det år, de fullgöra i värnpliktslagen § 36 mom. 1 stadgade landstormsövning, för sin utbildning deltaga i en kaderövning om högst tio dagar.

§ 2.

I fråga om tjänstgöring, som i § 1 omförmäles, äga bestämmelserna i § 37 värnpliktslagen icke tillämpning.

§ 3.

Beträffande underhåll och förmåner under i § 1 nämnd tjänstgöring gäller vad därom i § 39 värnpliktslagen stadgas i fråga om tjänstgöring, som i § 36 mom. 1 samma lag omförmäles.

Under tjänstgöringen utgår familjeunderstöd enligt gällande bestämmelser om sådant understöd vid värnpliktstjänstgöring i fredstid.

För inställelse till och återfärd från tjänstgöringen äger värnpliktig uppbära gottgörelse enligt bestämmelserna i gällande reglemente för arméns avlöning under fred.

§ 4.

Till landstormsbefälsövning eller fackmansövning jämlikt § 1 mom. 1 inkallad värnpliktig må, därest han styrker, att tjänstgöringens fullgörande skulle bereda honom eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter, i den ordning, Konungen bestämmer, befrias eller hemförlovas från sagda tjänstgöring.

§ 5.

Genom fullgörande av i denna lag omförmäld landstormsbefälsövning, fackmansövning eller kaderövning sker icke ändring av den värnpliktige eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 31 mars 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke anförde härefter:

Värnplikts-
lagens
bestämmel-
ser rörande
landstor-
mens tjänst-
göring.

»Enligt 36 § 1 mom. värnpliktslagen är värnpliktig, som tillhör landstormen, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning deltaga i en landstormsövning om fem dagar. Av det vid 1914 års härordningsproposition fogade statsrådsprotokollet framgår, att ifrågavarande övningar avse inkallelse, samling och utrustning av landstormen, tillämpningsövningar under förhållanden, vilka så mycket som möjligt ansluta sig till förloppet vid mobilisering, truppövningar av mera formell natur samt skjutövningar.

Beträffande landstormens krigstjänstgöring stadgas i 36 § 2 mom. värnpliktslagen, att sedan jämlikt 28 § 1 mom. beslut fattats att för

rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del därav, Konungen må i den ordning, som för inkallande av beväringens andra uppbåd i mom. 2 av samma paragraf är föreskriven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar därav, som finnas behöfliga. Sådana delar av landstormen, som erfordras till skydd för mobilisering av beväringens första uppbåd eller till skydd för särskilt hotade platser, må ock, sedan beväringens första uppbåd eller del därav inkallats för rikets försvar eller under tjänstgöring enligt 27 § tagits i anspråk för dylikt ändamål, efter statsrådets hörande av Konungen inkallas till tjänstgöring. Sålunda inkallad landstormsavdelning må dock ej hållas samlad längre än högst femton dagar, såvida ej krig före samma tids utgång utbrutit.

Slutligen stadgas i 37 § värnpliktslagen, att landstormen icke må föras utom eget och närmast tillgränsande inskrivningsområden, dock att till landstormen hörande värnpliktig, som erhållit sin utbildning vid marinen, må, även utom sagda inskrivningsområden, användas för det lokala kustförsvaret.

Beträffande landstormsbefälets utbildning innehåller värnpliktslagen inga särskilda bestämmelser. Alltsedan 1906 hava emellertid under anslaget till landstormen medel av riksdagen beviljats för anordnande av frivilliga landstormsbefälsövningar. Dessa övningar hava haft en varaktighet av högst 10 dagar.

*Landstorms-
befälets
utbildning.*

Vid utarbetandet av 1914 års härordning avsågs, att landstormsbefälets behov av övning utöver den lagstadgade landstormsövningen skulle fortfarande tillgodoses på frivillighetens väg. Härvid räknade man på värdefull medverkan av den redan bestående organisationen för frivilliga landstormsövningar, vilken nått en ganska stor fasthet och genom det då nyligen bildade landstormsföreningarnas centralförbund fått en för hela riket gemensam målsman.

Den under år 1914 anbefallda mobiliseringen av landstormen uppvisade emellertid i fråga om landstormsbefälets förmåga att fylla sina uppgifter så avsevärda brister, att desamma icke kunde genom den i sammanhang med mobiliseringen anordnade tjänstgöringen avhjälpas. För att i möjligaste mån råda bot på detta missförhållande anordnades under vintern 1914—15 frivilliga kurser för utbildning av landstormsbefäl inom samtliga arméfördelningsområden samt Gottlands militärområde. I dessa kurser, vilka hade en varaktighet av sex veckor, deltog omkring 2,000 landstormsmän.

Då emellertid anslutningen till ifrågavarande frivilliga kurser icke blev så stor, att resultatet kunde anses tillfredsställande, avlät Kungl. Maj:t

till 1915 års riksdag proposition, nr 165, angående anordnandet av *obligatoriska* befälsövningar för landstormen under våren och sommaren 1915 för att provisoriskt öka tillgången av utbildad befälspersonal vid landstormstruperna. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts proposition, och den 25 maj 1915 utfärdades lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning. Jämlikt berörda lag blevo sistlidna sommar för ifrågavarande utbildning anordnade:

a) landstormsofficerskurser om 42 dagar, avseende utbildning för befattningar av officers tjänstegrad, utom adjutants- och intendentsbefattningar;

b) landstormsadjutantskurser om 21 dagar, avseende utbildning för adjutantsbefattningar; samt

c) landstormsintendentskurser om 21 dagar, avseende utbildning för intendents- och kommissariebefattningar ävensom för befälsbefattningar vid förplagnadsavdelning.

Framställningar av chefen för generalstaben.

Emellertid hade riksdagen sin uppmärksamhet riktad på det förhållandet, att landstormens befälsfråga icke befann sig så tillrättalagd, att man *för någon längre tid framåt* kunde anse behovet bliva tillgodosett genom den ovan nämnda lagen om landstormsbefälsutbildning under år 1915. Riksdagen anhöll också med anledning av en inom riksdagen väckt motion i skrivelse den 29 maj 1915 (nr 222), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning samt för riksdagen framlägga därpå grundat förslag till ordnandet av landstormsbefälsfrågan och de övningar med landstormsbefäl, som kunde anses oundgängligen erforderliga.

Sedan Kungl. Maj:t på grund härav anbefallt chefen för generalstaben att inkomma med utredning och förslag rörande ordnandet av landstormsbefälsfrågan och de övningar med landstormsbefäl, som kunde anses oundgängligen erforderliga, har generalstabschefen i skrivelse den 30 oktober 1915 avgivit förslag till anordnandet av årligen återkommande obligatorisk utbildning av landstormens befäl.

Denna utbildning skulle bestå dels under första landstormsåret av en grundläggande befälsutbildning av för officerseleverna sextio dagars, för intendenturpersonal, adjutanter och kulspruteunderbefäl trettio dagars samt för övrig befälspersonal och fackmän i övrigt femton dagars varaktighet, dels ock, om möjligt i samband med den i 36 § 1 mom. värnpliktslagen stadgade landstormsövningen, av en kaderövning om tio dagar. Då emellertid den föreslagna utbildningen icke kunde komma till stånd förrän tidigast under 1917, borde inom den närmaste framtiden särskilda åtgärder vidtagas för avhjälpande av den betydande befälsbrist, som fortfarande förefunnes inom landstormen.

Under åberopande av vad i särskild skrivelse anförts rörande behov och tillgång av befäl vid landstormen, har chefen för generalstaben den 25 november 1915 avgivit förslag beträffande de tillfälliga åtgärder, vilka sålunda borde vidtagas. Om sommarkurserna 1915 lämnat fullgott resultat och med hänsyn till fyllandet av landstormens befälsbehov motsvarat vad man vid deras anordnande förväntat, skulle man måhända kunnat föranledas att anse landstormsbefälsfrågan så tillgodosedd, att man utan större olägenhet kunde överkomma de tvenne år, som skulle förflyta mellan avslutandet av sagda sommarkurser och de föreslagna obligatoriska kurserna år 1917. Så vore emellertid icke förhållandet. Med de beträffande sommarens landstormsbefälskurser från arméfördelningschefer och likställda inkomna rapporterna måste man nämligen instämma däruti, att resultatet av utbildningen trots inverkan av åtskilliga ogynsamma faktorer blivit beaktansvärt, men ock att det med desamma åsyftade ändamålet — med allt erkännande av det plikttrogna och intresserade arbete, som nedlagts av såväl befäl som elever — icke syntes hava till fullo uppnåtts, även om fordringarna ställdes lågt.

Det läge, vari landstormen sålunda befunne sig i fråga om befäls-tillgången, skulle, såsom ovan framhållits, komma att fortfara under åttio-tio-två tvenne år, om ej särskilda åtgärder vidtoges för att säkerställa befäls-tillgången, intill dess de enligt det föregående ifrågasatta årliga obligato-riska befälskurserna hunnit bära frukt. Det syntes därför oundgängligen nödvändigt, att obligatoriska landstormsbefälskurser, i huvudsak liknande dem som senast anordnats, redan under vårmånaderna 1916 komme till stånd.

I det förutnämnda förslaget till årligen återkommande obligatorisk landstormsbefälsutbildning hade förutsatts, att den årliga avgången av utbildat landstormsbefäl skulle uppvägas av motsvarande uttagning ur *yngha* årsklassen. Denna utväg syntes emellertid icke böra tillämpas redan under år 1916, alldenstund under detta år den yngsta årsklassen skulle i jämförelse med äldre årsklasser bliva hårdare anlitad i fråga om uttagning av befälsäm-nen, än vad som kunde anses rådligt med hänsyn till den allmänna nivån av landstormsmännens lämplighet till befäl. Av denna anledning borde även under år 1916 *urval ur de fyra yngsta årsklasserna bibehållas*. Härvid borde så stort antal befälsämnen uttagas till utbildning, att den på grund av frikallelser m. m. samt av olämplighet uppstående avgången i möjli-gaste mån motvägdes. Huru stor tilläggsprocent utöver den siffra, som angåve det verkliga behovet, härvid skulle erfordras, måste bliva beroende av de för närvarande rådande förhållandena inom de olika inskrivnings-områdena.

Någon uttagning av *underbefälsämnen* till de här ifrågasatta landstormsbefälskurserna år 1916 syntes, med nedan anförda undantag, icke kunna ifrågasättas med hänsyn till de för närvarande rådande svårigheterna att för deras utbildning från linjetrupporna beordra erforderligt antal instruktörer. I fråga om *kulsprutebefäl* och *sjukvårdsmän* borde däremot utökning ske utöver de kategorier, för vilka utbildning varit anordnad under sommaren 1915.

Anordnandet av särskilda kurser för *kulsprutebefälet* borde nämligen icke under några förhållanden uppskjutas längre än till våren efter avslutandet av andra perioden av soldatutbildningen vid infanteriet (omkring den 15 mars). Till dessa kurser borde även underbefälet vid kulspruteavdelningarna inbeordras med hänsyn till det speciella och särdeles viktiga område ifrågavarande utbildning omfattade. Även med hänsyn därtill, att medel till inköp av kulsprutemateriel till ett belopp av omkring 1,250,000 kronor blivit på enskild väg samlade och till Kungl. Maj:t överlämnade, måste man tillse, att nödig personal till materielens handhavande under krig ävenledes utbildades. Härtill försloge emellertid ej de frivilliga sammanslutningarnas krafter, utan måste statens ingripande anlitas.

Vad vidare anginge behovet av särskilt utbildad *sjukvårdspersonal* vid landstormen, vore det nödvändigt, att sådan personal utbildades till jämförelsevis stort antal och så grundligt, som förhållandena det medgäve, enär vid landstormen särskilt krävande uppgifter komme att ställas på denna personal även av lägre grad. Under sommarkurserna 1915 hade detta behov visserligen icke blivit tillgodosett, men sedan numera överblick vunnits i fråga om vad som kunde åstadkommas och förväntas av liknande kurser ett kommande år, syntes tiden vara inne att redan under år 1916 ägna all möjlig omsorg åt landstormens förseende med sjukvårdspersonal, icke blott med tanke på det absolut oavvisliga krigsbehovet utan även för att möta det behov, som redan 1916 komme att uppstå under de lagstadgade femdagarsövningarna vid de därför organiserade landstormstruperna.

Under år 1916 borde alltså av de fyra yngsta landstormsklasserna inbeordras till särskild befälsutbildning åtminstone följande värnpliktiga:

a) de landstormsmän, vilka förordnats eller utsetts till bestridande av befattning av officers grad (utom adjutanter och intendenten) vid mobilisering, och vilka icke genomgått någon av vinterkurserna 1914—1915 eller sommarkursen 1915, ävensom för befordran till befattning av officers grad lämpliga tropp- och halvtroppchefer vid landstormen eller andra landstormsmän till ett sådant antal, att mobiliseringsbehovet av befäl av officersgrad kunde beräknas intill våren 1917 bliva fullständigt fyllt med land-

stormsmän, vilka genomgått antingen någon av vinterkurserna 1914—1915 eller sommarkursen 1915 eller här förordad kurs och därvid förklarats lämpliga för officersbefattningar;

b) för befattningar såsom adjutanter eller intendenten och kommissarier eller såsom befäl vid förplägnadsavdelningar avsedda eller eljest lämpliga landstormsmän till det antal, att mobiliseringsbehovet kunde beräknas intill våren 1917 bliva fullständigt fyllt med dem, som genomgått antingen någon av vinterkurserna 1914—1915 eller sommarkursen 1915 eller här förordad kurs och därvid förklarats lämpliga för nämnda befattningar;

c) för befattningar som kulspruteunderbefäl eller sjukvårdsmän avsedda eller eljest lämpliga landstormsmän ävenledes till det antal, att mobiliseringsbehovet kunde beräknas intill våren 1917 bliva fyllt med dem, som genomgått här förordad kurs och därvid förklarats lämpliga för nämnda befattningar.

Utöver den personal, vilken enligt ovanstående icke borde inkallas, borde ej heller till kurser för kategorierna a) och b) inkallas landstormsmän, vilka under sin tjänstetid i beväringen tillhört klassen A, såframt de ej därom gjorde framställning.

Beträffande kursernas varaktighet hade erfarenheten från sommarkurserna 1915 visat, att en sådan kurs om minst 60 dagar vore erforderlig för kategorien a) samt för kategorierna b) och c) (kulspruteunderbefäl) en kurs om minst 30 dagar.

Vad däremot anginge kategorien c) (sjukvårdsunderbefäl) syntes man för närvarande, innan nödig erfarenhet vunnits, kunna nöja sig med en kurs om 15 dagar.

Enär de sålunda föreslagna kurserna i första hand borde avse att utdana landstormsbefälet för krigets värv samt göra befälseleverna förtrogna med de skyldigheter, som ålåg befälet i fält, och med de fordringar i fråga om truppföring, som i våra dagar ställdes även på befäl tillhörande landstormen, måste omsorgen om befälselevernas utdanning med hänsyn till deras blivande tjänstgöring som trupputbildare (förgångsmän) under de i 36 § 1 mom. värnpliktslagen stadgade landstormsövningarna helt naturligt stå tillbaka. Det vore emellertid nödvändigt att åt det befäl, som erhållit sin första grundläggande utbildning, även giva en särskild, för detta befäl företrädesvis i dess egenskap av *instruktörspersonal* avsedd kortare kaderövning (repetitionsövning) omedelbart före den för alla lagstadgade femdagarsövningen. Enär av det landstormsbefäl, som utbildats under vinterkurserna 1914—1915 och sommarkurserna 1915 eller som komme att utbildas i nu förordad kurs, de, som tillhörde årsklassen 1900 eller yngre klass, komme att inkallas till femdagarsövning med landstorms-

trupp, krävdes alltså, att detta befäl erhöile sådan tiodagars kaderövning, som avsåges anordnad för dem, som i framtiden uttoges till landstormsbefäl.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för generalstaben, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för anordnande enligt angivna grunder under instundande vår av kurser för utbildning av befäl och fackmän vid landstormen.

*Myndighe-
ernas ytt-
randen.*

Över chefens för generalstaben ifrågavarande framställning hava inspektören för infanteriet, samtliga arméfördelningschefer, kommandanten i Boden samt militärbefälhavaren på Gottland ävensom arméförvaltningen avgivit infordrade utlåtanden.

Inspektören för infanteriet har uttalat sin livliga anslutning till förslaget. Det vore nämligen synnerligen angeläget att under år 1916, så snart sig göra låte, fylla de väsentliga luckor, som landstormsorganisationen företedde i fråga om utbildningen av dess befäl m. fl., varför ur denna synpunkt kurser av ifrågavarande slag borde anordnas till så stor utsträckning, som vore möjligt och lämpligt. Ej heller borde ur militärisk synpunkt några större hinder möta för anordnande under 1916 i ganska stor utsträckning av kurser för utbildning av bataljonschefer, kompanichefer, plutonchefer och olika slags adjutanter vid landstormen eller för anordnandet i mycket avsevärt omfång av kurser för kulspruteunderbefäl. Kurserna för bataljons-, kompani- och plutonchefer samt för adjutanter borde anordnas enligt samma grunder som under sommaren 1915. Vad kulsprutekurserna anginge, borde, därest förhållandena icke annorlunda oundgängligen fordrade, icke mer än två kurser, vardera med ett elevantal av 30—40 man, anordnas vid varje kulsprutekompani.

Övriga ovan omförmälda *militära myndigheter* hava likaledes tillstyrkt anordnandet av landstormsbefälsutbildning på sätt chefen för generalstaben föreslagit; militärbefälhavaren på Gottland dock under framhållande att på Gottland kurser för officers-, intendents- och adjutantsutbildning icke vore erforderliga.

Arméförvaltningen har beträffande den ersättning, som borde utgå till de inkallade landstormsmännen, framhållit, att ehuru den ifrågasatta tjänstgöringen avsåge de värnpliktigas utbildning och ehuru penningbidrag till i fredsavlöningsreglementet bestämt belopp vore avsett att utgå under densamma, tjänstgöringen, såsom innefattande ett tillägg utöver den fredstjänstgöring, som enligt värnpliktslagen vore värnpliktig ålagd, dock närmast vore jämförlig med sådan tjänstgöring, som jämlikt 28 § värnpliktslagen kunde åläggas värnpliktig tillhörande beväringen. På grund härav syntes det kunna ifrågasättas, huruvida icke familjeunderstöd borde

under ifrågavarande tjänstgöring utgå i enlighet med förordningen den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar. Vidare syntes det lämpligt, att i den lag, som förelades riksdagen, föreskrift intoges därom, att för inställelsen till och återfärden från den däruti avsedda tjänstgöringen gottgörelse enligt bestämmelserna i fredsavlöningsreglementet § 60 borde vederbörande tillerkännas.

Beträffande sättet för bestridande av kostnaderna för den ifrågasatta utbildningen ansåge arméförvaltningen, att erforderliga medel borde av riksdagen såsom särskilda anslag på extra stat äskas å vederbörliga års riksstater, samt att å riksstaten för år 1917 syntes böra upptagas anslag för bestridande av de kostnader, som uppkomme för den utbildning, vilken vore avsedd äga rum åren 1916 och 1917, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1916 av anslaget förskjuta erforderligt belopp.

Slutligen har 1916 års generalskommission haft ärendet sig förelagt för avgivande av yttrande angående vissa i samband därmed stående frågor. I särskilt, den 14 februari 1916 avgivet yttrande har generalskommissionen med anledning härav uttalat:

att uttagningen borde ske i första hand ur de fyra yngsta årsklasserna, men i händelse av behov enligt arméfördelningschefs bestämmande utsträckas till femte och sjätte årsklasserna i landstormen;

att åt vederbörande arméfördelningschef borde överlätas att bestämma eventuell tilläggsprocent utöver mobiliseringsbehovet, dock icke större än 25 procent;

att, huru önskligt det än kunde vara att utbilda även tropp- och halvtroppchefer, generalskommissionen dock, i likhet med chefen för generalstaben och på av honom anförda skäl, icke för innevarande år ansåge sig böra ifrågasätta sådan utbildning;

att med anledning av att förhållandena på Gottland vore i vissa avseenden olika dem å fastlandet, det av chefen för generalstaben avgivna förslaget syntes i fråga om Gottlands stridskrafter böra gälla endast i tillämpliga delar;

att utbildningstidens längd, med vissa smärre jämkningar i fråga om bestämmandet av de olika befälsgruppernas omfattning, borde bestämmas i överensstämmelse med chefens för generalstaben förslag;

att värnpliktiga, vilka under sin tjänstetid i beväringen tillhört klassen A, icke borde med hänsyn till den tjänstgöring, som under nu rådande förhållanden utkräfts av f. d. fast anställda, innevarande år inbeordras till utbildning, varom nu vore fråga;

att en särskilt fullt kvalificerad kommission, däri jämval militära

ledamöter måtte ingå, borde tillsättas för bedömande av inkomna ansökningar rörande inkallade landstormsmäns befrielse (hemförlovning) från ifrågavarande utbildning; samt

att de ekonomiska villkoren borde bestämmas enligt arméförvaltningens förslag.

*Departements-
chefen.*

Erfarenheterna från det nu pågående världskriget visa oförtydligt, huru stor betydelse en väl ordnad landstorm har för den militära kraftutvecklingen. Dess värde är emellertid desto mera beroende av befälets duglighet, ju mindre utbildning som kommit manskapet till del. Trots hittills vidtagna åtgärder råder vid våra landstormstrupper en brist på befäl och fackmän, som förvisso är av mycket allvarlig natur. Särskilt betänklig är bristen på officerare, adjutanter, intendenturpersonal, kulspruteunderbefäl och sjukvårdsmän, men även för sådan landstormspersonal, som är avsedd att bekläda underbefälsposter i övrigt, förefinnes otvivelaktigt behov av särskild utbildning. Som ovan nämnts, föreligger ock ett av chefen för generalstaben utarbetat förslag till framtida, fullständig lösning av landstormens befälsfråga. Detta ärende är emellertid ännu icke i så utrett skick, att jag nu är i tillfälle att underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Oavsett huru frågan om landstormsbefälets uttagning och utbildning i framtiden kan komma att lösas, synes emellertid, såsom chefen för generalstaben framhållit och samtliga hörda myndigheter vitsordat, kravet på omedelbara åtgärder för tillfälligt avhjälpande av de väsentligaste bristerna i fråga om befälets och fackmännens användbarhet med hänsyn till det förhandenvarande läget icke kunna avvisas. I likhet med chefen för generalstaben anser jag därför, att under innevarande år lagstadgade övningar böra, i den utsträckning tillgången på befäl och instruktörer medgiver, anordnas för att nödtorftigt för krigets värv utbilda det ännu felande antalet, för befäls- eller fackmansställning avsedda landstormsmän. Å Gottland lär dock, enligt vad militärbefälhavaren meddelat, officers-, adjutants- och intendentsutbildning ej behöva anordnas. Av skäl, som chefen för generalstaben anfört, och för att i möjligaste mån betrygga tillgången på användbart befäl och förgångsmän under de i 36 § 1 mom. värnpliktslagen stadgade landstormsövningar, som under de närmaste åren skola äga rum, erfordras även, att de landstormsmän, som under åren 1914—1916 erhållit obligatorisk eller däremot svarande frivillig befäls- eller fackmansutbildning och vilka äro skyldiga att undergå vanlig landstormsövning, omedelbart före densamma genomgå en särskild kaderövning (repetitionsövning), huvudsakligen avseende att förbereda dem för värvet såsom instruktörer för de övriga inkallade.

Beträffande utbildningens omfattning har såväl chefen för generalstaben som generalskommissionen ansett, att utbildning av tropp- och halvtroppchefer icke för närvarande kunde ifrågasättas. Med hänsyn till de svårigheter, som skulle möta för anordnandet av en så omfattande utbildning, torde detta icke heller böra ske. Det antal landstormsmän, som nu skulle inkallas till utbildning, är i alla händelser ganska betydande. Det uppgår enligt gjorda beräkningar till sammanlagt omkring 7—8,000 man. Huruvida någon ökning utöver detta antal, på sätt generalskommissionen föreslagit, kan och bör äga rum, torde få bero på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall.

Utbildningstidens längd har, jämförd med föregående år, föreslagits ökad med 18 dagar för officerskurserna och med 9 dagar för adjutants- och intendenturkurserna. Denna ökning föranledes av erfarenheterna från föregående års kurser och torde icke kunna undvikas, därest utbildningen skall fylla sitt ändamål. Mot den föreslagna längden av kulsprute- och sjukvårdsutbildningen ävensom av kaderövningen har jag intet att erinra, då densamma säkerligen är den kortaste möjliga för bibringandet av de nödvändigaste kunskaper och färdigheter, som måste fördras av personalen.

Chefen för generalstaben har föreslagit, att det erforderliga antalet befäl- och fackmansämnerna skulle uttagas ur landstormens fyra yngsta klasser. Generalskommissionen har för sin del framhållit, att uttagningen, där arméfördelningschef prövade detsamma nödvändigt, borde kunna utsträckas även till femte och sjätte landstormsklasserna. Då tillgången av lämpliga personer inom de fyra yngsta årsklasserna i vissa områden kan komma att visa sig otillräcklig, torde de blivande lagbestämmelserna böra avfattas så, att uttagningen även ur femte och sjätte årsklasserna möjliggöres.

Av vissa militära myndigheter har framhållits, att bestämmelserna angående frikallelse från föregående års lagstadgade landstormsbefälskurser i många fall medfört, att det värdefullaste befälsmaterialet undandragits utbildningen. Givetvis kommer det alltid att möta avsevärda svårigheter att på fullt lämpligt sätt tillgodose såväl kraven på befäl för landstormen som behovet av arbetsledare vid tillverkning av krigsmateriel och slutligen enskilda intressen av särskild vikt. Den avfattning, som ifrågavarande bestämmelser erhöles i 1915 års lag, torde emellertid kunna bibehållas även i den nu ifrågasatta lagstiftningen. För åstadkommande av ett så vitt möjligt allsidigt bedömande av ansökningar om befrielse torde dessa böra prövas av en kommission, sammansatt på sätt generalskommissionen förordat.

Uti den till nästlidet års riksdag i ämnet avlåtna propositionen förutsattes, att sådana landstormsmän, som under sin tjänstetid i beväringen tillhört klassen A, skulle vara frikallade från inkallelse till landstorms-

befälskurserna. Uti sin skrivelse den 22 maj 1915, nr 177, ifrågasatte emellertid riksdagen, huruvida det ej vore fördelaktigare att för utbildning till landstormsbefäl tillgodogöra sig de lämpliga befälsämnen, som funnes i främsta rummet bland f. d. fast anställt underbefäl. Denna fråga torde ock böra tagas under noggrann omprövning, då det gäller ett framtida ordnande av landstormsbefälets utbildning. Från de nu ifrågasatta landstormsbefälskurserna synas mig emellertid förevarande personal böra befrias. De f. d. fast anställda hava nämligen under den alltsedan hösten år 1914 pågående tjänstgöringen för rikets försvar tagits så mycket i anspråk, att denna personalkategori icke synes utan trängande skäl böra betungas med ytterligare tjänstgöring.

Enär utbildningens ändamålsenliga anordnande med nödvändighet kräver en viss valfrihet ifråga om de olika utbildningskursernas förläggning, böra bestämmelserna i 37 § värnpliktslagen icke äga tillämpning beträffande den nu ifrågavarande tjänstgöringen.

Till befälsutbildning inkallad landstormsman synes under tjänstgöringen i fråga om beklädnad eller beklädnadsersättning samt penningbidrag böra likställas med landstormsman, inkallad enligt 36 § 1 mom. värnpliktslagen, och torde penningbidraget i överensstämmelse härmed böra utgå med en krona om dagen. Vad familjeunderstödet beträffar, synas tillräckliga skäl icke föreligga för dess beräkning i enlighet med förordningen den 13 augusti 1914, utan torde sådant understöd, i likhet med vad som skedde under föregående års kurser, böra utgå enligt i fredstid gällande grunder. I en blivande lag torde böra inflyta bestämmelser om gottgörelse för inställelsen till och återfärden från tjänstgöringen.

Kostnaderna för ifrågavarande kursers anordnande hava för åren 1916 och 1917 — under vilka skulle infalla *dels*, under år 1916, de längre befäls- och fackmanskurserna, *dels ock*, under vardera året, kortare kaderövningar — approximativt beräknats till 850,000 kronor, och torde ifrågavarande belopp böra uppföras såsom förslagsanslag å extra stat för år 1917, med rätt för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel under innevarande år förskottsvis utanordna vad för ändamålet erfordras.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet vidare än som nu skett redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla närmare upplysningar genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.»

Departementschefen uppläste härefter ett inom departementet i enlighet med förenämnda grunder uppgjort förslag till *lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att undergå befäls- eller annan särskild utbildning*

vid landstormen samt hemställde, att detta förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Kurt Belfrage.
